

بازخوانی و تحلیل تاریخی وضعیت دینی اروپای مقارن ظهور اسلام با تأکید بر سنهودس‌ها

علی‌نقی ذبیح‌زاده^۱ و سید حامد نیازی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۱۵

چکیده

از راهبردهای معرفتی بعثت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله، زدودن جاهلیت در مقیاس جهانی و استمرار این حرکت ارزیابی می‌شود. لذا قرآن کریم با تأکید بر جزیره العرب، به فرهنگ جاهلی مقارن ظهور اسلام اشاره دارد. حیات جاهلی در نقاط مختلف جهان مقارن ظهور اسلام نمایان و در عرصه‌های مختلف زیست اجتماعی حضور داشت. مانند اروپای مقارن ظهور اسلام که غرق در نمادها و نمودهای جاهلی در ابعاد مختلف از جمله بُعد دینی بود. بسامد تحفظی منظومه معرفتی مسیحیت تحریف شده و گسترش آن در اروپای قبل و مقارن ظهور اسلام، پیامد اختلافات وسیع معرفتی و ساختاری منجر به شکل‌گیری شوراهای مذهبی بود. لذا بر اساس متون تاریخی صدر اسلام، شش شورا یا سنهودس تا زمان خلیفه سوم با هدف ایجاد منظومه معرفتی واحد برای مسیحیت، شکل گرفت که غالباً به تکفیر ختم گردید. برآیند منطق تفکر تحقیق پیش‌رو با ابزار تحلیل سازی مفهومی - تاریخی، زمینه‌ساز خوانش شوراهای مذکور در عرصه‌های زمانی و مکانی، مصوبات و شرکت کنندگان و تحلیل داده‌های تاریخی است. برون داد معرفتی پژوهش حاضر، تبیین عرصه‌های تحریف متکی به نظام پادشاهی اروپا و نقش پادشاهان اروپا در مسیحیت تحریف شده را رهنمون است.

کلید واژه‌ها: اروپا، مقارن ظهور اسلام، بُعد دینی، سنهودس‌ها.

استناد فارسی (شیوه‌ی APA ویرایش ششم، ۲۰۱۰؛ شیوه‌ی APSA)

ذبیح‌زاده، علی‌نقی؛ نیازی، سیدحامد (۱۴۰۱). «بازخوانی و تحلیل تاریخی وضعیت دینی اروپای مقارن ظهور اسلام با تأکید بر سنهودس‌ها». پژوهشنامه تاریخ، سیاست و رسانه، سال پنجم، شماره دوم، پیاپی ۱۸، صص ۶۰-۴۳.

^۱. استادیار گروه تاریخ و تمدن اسلامی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم، قم، ایران.

ایمیل: zabihzade@gmail.com

^۲. نویسنده مسئول؛ دانشجوی دکتری مدرسی معارف اسلامی، دانش‌آموخته حوزه علمیه، قم، ایران.

ایمیل: seyied_ha@yahoo.com

 کپی‌رایت © ۲۰۱۰، ایسک (اندیشکده مطالعات راهبردی کریمه شیراز). این متن، مقاله‌ای برای دسترسی آزاد است که با توجه به استاندارد بین‌المللی CCA (Creative Commons Attribution) نسخه 4.0 توزیع شده است و به دیگران اجازه می‌دهد این اثر را بازنویسی کنند، آن را با دیگران به اشتراک بگذارند و مطالب را اقتباس کنند.

۱. مقدمه

دین در ساحت‌های فردی و اجتماعی، همزیست و همزاد بشر از ابتدا تا کنون بوده است. لذا «موضوع دین» از محورهای اصلی بررسی ادوار تاریخی و تاریخی - تمدنی حیات بشر است. اروپای مقارن ظهور اسلام نیز از این مسئله مستثنی نیست و طبقات مختلف در اروپای مقارن ظهور اسلام شامل پادشاهان، بزرگان مسیحیت و مردم اروپا، دارای حیات دینی بوده‌اند. توصیف‌شناسی معرفتی - تاریخی چگونگی ورود اروپا به قرون وسطی، و نیز وضعیت‌شناسی مذهبی اروپای مقارن ظهور اسلام متکی بر تبیین تاریخی سنهدوس‌ها^۱ به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ساحت‌های معرفتی - تاریخی مسیحیت تحریف شده در اروپا، مورد دقت پژوهش پیش روست؛ لذا با تأکید بر داده‌های تاریخی، به تحلیل سنهدوس‌ها و نقش و تأثیر آن در شکل‌گیری و گسترش مبانی مسیحیت تحریف شده در اوائل قرون وسطی پرداخته می‌شود.

۱ - ۱. تعریف و تبیین مسئله

حرکت تاریخی بشر بر حیات دینی استوار بوده است. اروپا از مناطقی است که زیست دینی را در طول حیات تاریخی خود تجربه کرده است. در اوائل قرون وسطی، پادشاهان و طبقه روحانیون مسیحی، با تأکید بر حیات مذهبی، بر مسیحیت تحریف شده و گسترش آن در اروپا تأکید داشته‌اند. مقاله پیش‌رو به چگونگی شکل‌گیری سنهدوس‌ها و پیامدشناسی آن در وضعیت دینی اروپای مقارن ظهور اسلام پاسخ داده است. فرضیه تحقیق بر نقش و تأثیر شگرف شوراها در شکل‌گیری برخی اصول مسیحیت تحریف شده متکی و رهنمون است.

۱ - ۲. اهمیت و ضرورت بحث

قرآن کریم بر آسیب‌های فراروی جهان مقارن ظهور اسلام مبتنی بر مؤلفه‌های جاهلی تأکید دارد (آل عمران/ ۵۴؛ مائده/ ۵۰؛ احزاب/ ۳۳؛ فتح/ ۲۶)؛ لذا اروپای مقارن ظهور اسلام نیز شامل آن می‌شود. آسیب‌ها در اروپای عصر ظهور اسلام در نظام دینی و مذهبی، نظام سیاسی، نظام اقتصادی، نظام خانواده شامل زن و فرزندان، و نظام علمی - آموزشی قابل بررسی تاریخی است. در مقاله پیش‌رو به بازخوانی و تحلیل تاریخی یکی از محورها در حوزه آسیب‌های دینی در اروپای مقارن ظهور اسلام پرداخته شده که عبارت است از: شوراها یا سنهدوس‌ها. شوراها مذکور پیامدهای تحریفی وسیعی را در پی داشته است. برآیند منطق تفکر مقاله پیش‌رو، حضور و نقش فعال و حداکثری پادشاهان و بزرگان مسیحی در غرب جهان مقارن ظهور اسلام را در شکل‌گیری مسیحیت تحریف

^۱. انجمن و شورا

شده کنونی در اروپا با روش تشکیل سنهدوس ها، رهنمون است. لازم به ذکر است در مقاله پیش رو هر جا سخن از دین مسیحیت می رود، منظور مسیحیت تحریف شده است.

۲. توصیف‌شناسی معرفتی-تاریخی چگونگی ورود اروپا به قرون وسطی

۲ - ۱. ادوار تاریخی اروپا

تقسیم‌بندی‌های متنوع برای تاریخ اروپا مطرح است. یکی از مشهورترین آن‌ها، تاریخ اروپا را به چهار دوره تقسیم می‌کند: قرون باستان که از قدیمی‌ترین ایام آغاز می‌شود و تا سال ۴۷۶ میلادی یعنی سال سقوط امپراطوری رم غربی ادامه می‌یابد. قرون وسطی که از ۴۷۶ میلادی آغاز می‌گردد و تا ۱۴۵۳ میلادی یعنی سال سقوط امپراطوری رم شرقی توسط ترکان عثمانی استمرار می‌یابد. قرون جدید که از ۱۴۵۳ میلادی شروع می‌شود و تا ۱۷۸۹ میلادی یعنی انقلاب به اصطلاح کبیر فرانسه ادامه می‌یابد. و در نهایت قرون معاصر که شامل قرن ۱۹ میلادی و قرن ۲۰ میلادی است.

اروپا از نظر تکامل اجتماعی، به سه مرحله تقسیم می‌شود: مرحله نخست؛ از قرن پنجم میلادی تا پایان قرن یازدهم میلادی است. صورت‌بندی نظام فئودالیسم و تشکیل املاک فئودالی، نظم پادشاهی^۱، شکل‌گیری مسیحیت به‌عنوان مکمل حاکمیت، پراکندگی و عدم تمرکز سیاسی برخی از ویژگی‌های مرحله اول ارزیابی می‌شود. مرحله دوم از قرن یازدهم میلادی شروع می‌شود و تا قرن پانزدهم میلادی استمرار می‌یابد. جنگ‌های صلیبی، کشفیات^۲، شکفتن نظام فئودالی و شکل‌گیری حکومت‌های نیرومند متمرکز در اروپا از جمله ویژگی‌های مرحله دوم است. مرحله سوم از قرن شانزدهم میلادی و نیمه اول قرن هفدهم میلادی شروع می‌شود که شامل تشدید تجزیه فئودالیسم و ایجاد عناصر سرمایه‌دار، حکومت‌های مطلقه مبتنی بر قدرت درباریان، اتحاد اشراف درباری با بورژوازی است (کاسمینسکی، ۱۳۵۰: ۲۰ و ۲۱).

تاریخ رم باستان نیز به سه دوره تقسیم می‌شود: عصر پادشاهی از ۷۵۰ قبل از میلاد شروع می‌شود و تا ۵۱۰ قبل از میلاد ادامه می‌یابد. عصر جمهوری از ۵۱۰ قبل از میلاد آغاز می‌شود و تا ۲۷ قبل از میلاد استمرار می‌یابد. دوره پادشاهی / امپراطوری از ۲۷ قبل از میلاد شروع می‌شود و تا ۴۷۶ میلادی ادامه پیدا می‌کند (محمدپناه، ۱۳۸۸: ۲۲). بازه زمانی قرون وسطی^۳ که محدوده زمانی مدّ نظر پژوهش پیش رو، در آن قرار دارد، در نگرش تاریخی به‌معنای سال‌های میانه است (لنگلی، ۱۳۹۲: ۶).

1. *Hirarchie*

۲. منظور از کشفیات، آشنا شدن آن‌ها با جهان پیرامونی است. البته کشف علمی، این آشنایی را در بر ندارد و شامل آن نمی‌شود.

3. *Medium aevum*

۲-۲. توصیف‌شناسی تاریخی دوره امپراطوری رم

از قرن سوم قبل از میلاد، رومی‌ها شروع به تشکیل امپراطوری خود نمودند و تا پیش از پایان قرن دوم، موفق شدند بیش‌تر نواحی غرب اروپا، شرق نزدیک و شمال آفریقا را تحت کنترل خود درآورند. در سال ۲۷ قبل از میلاد، «اکتاویان» با عنوان افتخاری «آگوستوس سزار» به‌عنوان نخستین امپراطور رم برگزیده شد، در قرن سوم میلادی جنگ قدرت گسترش یافت و نبرد با همسایه شرقی یعنی ساسانیان فرسایشی شد، در ادامه، زمینه‌های انحطاط امپراطوری رم با هجوم بربرهای شمال اروپا شکل گرفت، و در نهایت اروپا به دو نیمه غربی و شرقی تقسیم گردید (محمد-پناه، ۱۳۸۸: ۶۵).

توضیح این‌که پس از مرگ تئودوز^۱، امپراطوری رم میان دو فرزندش آرکادیوس^۲ و هونوریوس^۳ در سال ۳۹۵ میلادی تقسیم شد (لوگوف، ۱۳۸۷: ۴۰؛ گامبریج، ۱۳۸۹: ۱۴۴؛ بیگدلی، ۱۳۸۴: ۳) و مقدمات تجزیه و تضعیف امپراطوری را موجب گردید، پس از مدتی دو امپراطوری با دو تفسیر مختلف از مسیحیت (کاتولیک در غرب و ارتدوکس در شرق) دشمنان قسم خورده یکدیگر شدند (بیگدلی، ۱۳۸۴: ۳؛ گامبریج، ۱۳۸۹: ۱۴۴) در نهایت در سال ۴۷۶ میلادی، آخرین امپراطور رم غربی به نام آگوستوس^۴ یا رومولوس آگوستولوس^۵ در کاخ خود واقع در شهر ناپل به دست ادوآکر^۶ کشته شد و امپراطوری رم غربی از میان رفت، ادواکر اعلام کرد به نمایندگی از امپراطوری رم شرقی مستقر در قسطنطنیه، بر رم حکومت می‌کند، وی با اعلام این مطلب قصد داشت امپراطور رم شرقی را خشمگین نکند زیرا امپراطوری رم شرقی مدعی تسخیر رم غربی برای تحقق وحدت امپراطوری رم بود لذا ادوآکر نمی‌خواست در این شرایط درگیر جنگ جدیدی شود، به این ترتیب ژرمن‌ها بساط امپراطوری را برچیدند و عصر قرون وسطی آغاز شد (بیگدلی، ۱۳۸۴: ۶-۳؛ گامبریج، ۱۳۸۹: ۱۵۰).

سده پنجم میلادی دوره فروپاشی و آشفتگی سه امپراطوری بود که بر نواحی جنوبی اروپا - آسیا سیطره یافته بودند، زمانی که بربرها مرزها را در نوردیدند، سرداران نظامی طرح پادشاهی‌های نوین را در سر می‌پروراندند، قحطی و آفت‌ها گسترش یافت و تجارت سقوط کرد و شهرها خالی از سکنه شد، اروپا در دوره تاریکی شاهد فروپاشی گام به گام تمدن بود و مردم که برای پیروزی‌های رم هزینه‌های زیادی پرداخته بودند در سقوط آن تاوان سنگین‌تری پرداختند با این حال بحران در رم وخیم‌تر بود (هارمن، ۱۳۹۵: ۱۳۸ و ۱۳۹) پس از سقوط رم غربی در قرن پنجم میلادی توسط

1. Flavius theodosius (م 379 - 395)

2. Arcadius (م 395 - 408)

3. Honorius (م 395 - 423)

4. Augustus (مقدس کوچک)

5. Romulus Augustulus

6. Odoacre

بربرهای ژرمن و واندال‌ها، امپراطوری شرقی در سال ۱۴۵۳ میلادی توسط دولت عثمانیان ساقط گردید و حکومت ۱۵۰۰ ساله رومیان بر اروپا پایان یافت (محمدپناه، ۱۳۸۸: ۶۵).

دیدگاه‌ها نسبت به تاریخ اروپای قرون وسطی متفاوت است. افرادی نظیر کریس هارمن و پل شالو^۱ قرون وسطی را انقطاع تاریخی و حد واسط عصر کلاسیک اول و کلاسیک دوم می‌دانند و آن را «دوران تاریکی» و «گودال عمیق و تاریک» معرفی می‌کنند، از سوی دیگر مورخانی نظیر ژاک لوگوف^۲ قرون وسطی را مورد ستایش قرار می‌دهند و اصولاً عامل حفظ جغرافیای اروپا را قرون وسطی معرفی می‌کنند (هارمن، ۱۳۹۵: ۱۳۹؛ بیگدلی، ۱۳۸۴: ۱۱ و ۱۲).

۳. توصیف‌شناسی تاریخی سنهدوس‌ها

با ورود مسیحیت به اروپا و گسترش مسیحیت تحریف شده در آن، میان پیروان مسیحیت اختلاف ایجاد شد. اختلافات باعث شکل‌گیری شورا‌های مذهبی گردید (دیاکوف، ۱۳۵۳: ج ۳/ ۳۲۰)؛ به این صورت که شاهان، بزرگان مسیحی را در شورا‌های مذهبی جمع می‌کردند تا تصمیم بگیرند چه چیزهایی باید اجباری-همگانی و چه چیزهایی باید محکوم گردد (همان). شش شورا تا زمان خلیفه سوم برگزار شد که معمولاً به تکفیر ختم گردید (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱). البته در تعداد شوراها نظرات دیگری نیز مطرح است.

در تلفظ این شوراها اختلافاتی مطرح شده است، مردم مصر آن را سنهدوس (فصح‌تر)، مردم مشرق آن را سنداس، برخی سناطس (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴) یا سنودس (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱) می‌گفتند. سنهدوس‌ها از سوی شاهان تشکیل می‌شد و مورد حمایت قرار می‌گرفت، بالطبع کلیسا به عنوان مجری، شوراها را برگزار می‌کرد، در این جلسات، تحریفات گسترده در مذهب مسیحیت، مانند مخلوق نبودن حضرت عیسی (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۸۹)؛ ایجاد یا تأیید می‌شد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۱ - ۱۸۶) برخی از مورخین معتقدند پس از اجتماع ششم، شورا و اجتماع دیگری برای مسیحیان شکل نگرفت (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۱). رومیان در دعای خود از اجتماعات شش‌گانه یاد می‌کردند و آن را قوانین می‌نامیدند (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱). در ادامه به شش شورا در قالب زمان و مکان، شرکت‌کنندگان و مصوبات پرداخته می‌شود.

^۱.poul chlus

^۲. Jacques le goff

۳ - ۱. شورای اول

اولین اجتماع از شوراهای شش‌گانه حاکمیت بود که توسط کنستانتین برگزار گردید. با قتل پطرس و عده‌ای دیگر، آربوس^۱ اسقف رم شد، به‌مرور در میان مسیحیان، برداشت‌های مختلفی از مسیحیت شکل گرفت و مسیحیان بایکدیگر اختلاف کردند (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷). کنستانتین سیزده برداشت از مسیحیت را در مجامع مسیحی یافت که در ادامه به برخی از برداشت‌ها اشاره می‌شود. مسیح و مادرش دو خدا هستند، مسیح خداست، مسیح بنده خداست، جسد مسیح شَبَهی بیش نبود مانند مَتی و پیروانش، مسیح پسر است، مسیح روحی است قدیم، مسیح پسر یوسف است، مسیح پیغمبری از پیغمبران است، مسیح لاهوتی و ناسوتی است (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷)؛ لذا مقدمات شورای اول در شهر نیکیه^۲ با حضور اسقفان فراهم گردید (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰). شورا برگزار شد^۳ و حاضرین در شورا بر یک نظر در امور دینی هم‌رأی شدند و آن را نوشتند و آن، اصل و مبنایی شد که مسیحیان به آن رجوع می‌کردند (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷).

الف. زمان و مکان

کنستانتین شورای اول را در سال هفدهم پادشاهی خود در شهر نیکیه کشور رم (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰) یا در قسطنطنیه (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷) در سال ۳۲۵ میلادی برگزار کرد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷؛ حتی، ۱۳۹۴: ۱۸۳)؛ کنستانتین با این اقدام دین نصرانی را برپا نمود (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰)؛ رئیس این شورا، اسکندریه بود (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰) پس از انجام شورا و صدور قوانین توسط اعضای شورای اول، اعضای شورا از نیکیه بیرون رفتند (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷).

ب. شرکت‌کنندگان

قسطنطین که مسیحی شده بود (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶)، از میان دو هزار و چهل و هشت اسقف جمع شده در نیکیه، سیصد و هجده نفر هم عقیده را انتخاب نمود (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰)؛ در نقلی دیگر گفته شده: «اسکندر بطریک اسکندریه مصر این تعداد را انتخاب کرد» (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰)؛ اقوال دیگری در مورد تعداد شرکت‌کنندگان در شورای اول مطرح شده است مانند: «سیصد و هشتاد اسقف و چهار بطریق به همراه اساطت بطریک انطاکیه و مارقس اسقف بیت المقدس و یولیوس بطریک رومیه» (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰)، «سیصد و هجده اسقف» (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰؛ ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷)، «سیصد و دوازده

^۱. Arbous

^۲. Nicaea

^۳. برای اطلاع از جزئیات آن رک: ناردو، پیدایش مسیحیت، مترجم: مهدی حقیقت‌خواه، ص ۹۱ - ۸۹.

اسقف» (مجهول، بی تا: ۱۳۴) و «سیصد و هجده اسقف و چهار بطریق که در آن تاریخ جز آنها کسی دیگر نبود» (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶).

ج. موضوع و مصوبات

از اهداف برگزاری شورای اول، وضع شرایع مسیحیت برای اولین بار بود. زیرا تا آن زمان شرایع مسیحیت وضع نشده بود (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰)؛ از دیگر اهداف، برپایی دین نصرانی و متفق شدن همه نصاری و یعقوبیان بر ضد آریوس ذکر شده است (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰) لذا محکومیت (حتی، ۱۳۹۴: ۱۷۶) و تکفیر آریوس اسکندرانی و مسیحیان آریوسی (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰؛ ناردو، ۱۳۸۵: ۹۱) توسط سیصد و هجده اسقف (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰) در این شورا صورت گرفت. گفته شده این شورا با هدف رهایی و تجرید حق در دین (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷) و فهم کامل و صحیح مسیحیت برگزار شده است (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷) هم‌رأی شدن بر یک نظر در امور دینی و نگارش آن و نامیدن آن به «راهنما و پیشوا» و اصلی که به آن رجوع شود از دیگر اهداف این شورا ذکر شده است (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷) هم‌چنین در این شورا همه اتفاق کردند که مسیح پیش از همه مخلوقات از پدر پدید آمد و از طبیعت پدر است لکن نامی از روح القدس نبردند و او را خالق یا مخلوق ندانستند لذا این اصل نهایی شد که پدر، خداست و پسر، خدایی از اوست (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۶ و ۱۸۷) نیز در این شورا تصویب شد که در تعیین پطرس، به اجتهاد کشیش‌ها رجوع نشود چنان‌که حناینا شاگرد مرقد مقرر داشته بود لذا این شیوه را باطل کردند و مقرر داشتند که در تعیین جانشین خود، باید با گروهی از برگزیدگان ائمه مؤمنان و رؤسای ایشان مشورت شود (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷). در شورای اول، متنی را که همه نصاری ملکاتی و عبادی (نسطوری) بر آن متفق و هر روز ضمن مراسم دعا می‌خواندند تنظیم کردند و متفق شدند که فصیح نصاری در روز یک‌شنبه پس از فصیح یهود باشد و فصیح یهود با فصیح نصاری نباشد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰).

۳ - ۲. شورای دوم

الف. زمان و مکان

شورای دوم معروف به شورای قسطنطنیه بود. از انجمن اول تا این شورا یعنی سال ۳۸۱ میلادی، پنجاه و شش سال فاصله بود (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴). شورای دوم در زمان تئودوسیوس (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۳؛ ابن خلدون، ۱۳۶۳: ج ۱/۲۵) یا تدوس بزرگ (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴) یا

۱. مسعودی در کتاب مروج الذهب و معادن الجواهر معتقد است شورای دوم در سال اول پادشاهی غراطیاس (پادشاه قبل از تدوسیوس) بوده است (مسعودی، مروج الذهب و معادن الجواهر، مترجم: ابوالقاسم پاینده، ج ۱، ص ۳۱۵)

یک سال پس از شاهی غراطیاس (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۵/۱) علیه مقدونس (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱) در قسطنطنیه (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱۸۶/۱ و ۱۸۷؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۳/۴) ولایت بوزنطیا برگزار شد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴).

ب. شرکت کنندگان

در این شورا، اسقف‌های بزرگ اسکندریه، انطاکیه و بیت المقدس حضور داشتند، سران شورای دوم، طیموثاوس بطریک اسکندریکه، ملیطیوس بطریک انطاکیه و قورلس بطریک بیت المقدس بودند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۳/۴) شورای قسطنطنیه با مشارکت صد و پنجاه اسقف (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱۸۶/۱ و ۱۸۷؛ مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۳/۴) یا صد و پنجاه اسقف و سه بطریق، و عدم حضور بطریق رم برگزار گردید (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱۸۶/۱ و ۱۸۷).

ج. موضوع و مصوبات

در شورای دوم، اعتقادنامه شورای نیقیه تأیید مورد تأکید قرار گرفت، همچنین مقرر شد نه چیزی به آن افزوده و نه چیزی از آن کسر گردد (ابن خلدون، ۱۳۶۳: ج ۲۵۰/۱) در شورای دوم، مقدونس و پیروان او و بطریکانی که موافق مذهب وی بودند را لعن کردند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۳/۴) و سپس مقدونس، بطریق قسطنطنیه را سوزاندند (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۵/۱). در شورای دوم، استفاده از گوشت در غذا برای بطریکان، اسقفان و راهبان مصر و اسکندریه مجاز شد با هدف شناخته شدن ثنویان، زیرا ثنویان از خوردن گوشت امتناع می کردند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴).

۳ - ۳. شورای سوم

الف. زمان و مکان

از شورای دوم تا این انجمن، پنجاه و یک سال فاصله بود یعنی سال ۴۳۱ میلادی (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶). شورای سوم در زمان تدوسیس کوچک (پسر ارقدیاس) (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۶/۱) یا تدوس کوچک (تئودوسیوس)^۲ پسر تدوس بزرگ و در سال بیست و یکم شاهی اش (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵) در شهر افسس (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۴/۴ و ۶۵؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵) یا افسیس (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۶/۱) یا افسوس برگزار گردید (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۳۱۰/۱، ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۶۴/۴ و ۶۵؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵).

۱. برای اطلاع بیشتر رک: یعقوبی، تاریخ یعقوبی، مترجم: محمد ابراهیم آیتی، ج ۱، ص ۱۸۷ - ۱۸۶.

۲. بندمس الأصغر. رک: مجهول، مجمل التواریخ و القصص، ص ۱۳۵.

ب. شرکت کنندگان

در شورای سوم، یکصد اسقف (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۵ و ۶۴؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵) یا دویست اسقف جمع شدند (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰ و ۳۱۶) و سران شورا، قورللس بطریک اسکندریه، کلسطوس بطریک رومیه و بولانیوس بطریک ایلیا بودند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵).

ج. موضوع و مصوبات

شورای سوم بر محور نظرات نسطورس برگزار و به تکفیر، لعن و تبعید وی ختم گردید. شورای سوم با هدف رسیدگی به کارهای نسطورس اسقف بزرگ قسطنطنیه برگزار شد که ریاست فرقه نسطوریان مسیحی را بر عهده داشت و عقیده او مخالف عقائد سایر مسیحیان بود (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۵ و ۶۴؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵)؛ لذا اسقفان علیه نسطورس بطریک قسطنطنیه که چهار سال در این کرسی بود جمع شدند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵)؛ در آن میان، فرقه نسطوری و فرقه ملکانی اختلاف کردند و آن دو از یکدیگر جدا شدند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶)، محور نزاع نسطور و اسقفان، در وجود مسیح بود.^۱

پس از بحث‌های مختلف، اهل مجلس غیر از بطریق انطاکیه، با نسطور، مخالفت کردند (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۹ و ۱۹۰؛ مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶) لذا نسطورس را لعن (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵)؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۵ و ۶۴؛ فشاهی، ۱۳۸۵: ۷۴؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵) و از او بیزای جستند، سپس تبعیدش کردند و در نهایت وی در سیفلیح یا سیفلیح درگذشت (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵)؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۶؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۵ و ۶۴؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵)؛ هم‌چنین در نقلی دیگر گفته شده نسطور به عراق گریخت، لذا جاثلیق را به جای وی به ریاست نسطوریان برگزیدند (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۸۹ و ۱۹۰)؛ پیروان او بسیار و میان آن‌ها و مخالفانشان جنگ و خونریزی بود. این نزاع‌ها پس از مدتی به رکود انجامید لکن دوباره احیا شد (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۴ و ۶۵؛ مجهول، بی تا: ۱۳۵). برخی، نصاری عبادی را به‌عنوان تحقیر، نسطوری می‌گفتند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵).

۳-۴. شورای چهارم

ملکانیان این شورا را سنودس چهارم می‌نامند، و یعقوبیان آن را معتبر نمی‌دانند (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۶). در شورای چهارم، یعقوبیان به دلیل اختلافات مذهبی از دیگر مسیحیان جدا شدند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶ و ۱۳۷).

^۱. برای اطلاع از جزئیات برداشتهای جریان‌های فکری - مذهبی مسیحیت در قرون وسطای اولیه: رک: فشاهی، مقدمه‌ای بر سیر تفکر در قرون وسطی، ص ۷۶ - ۵۶.

الف. زمان و مکان

شورای چهارم در عصر الیون کوچک پسر الیون (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰ و ۳۱۷) یا در نخستین سال امپراطوری مرقیان (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۶۷ و ۶۸) در خلدونیه (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۳۱۰ و ۳۱۷) یا قسطنطنیه برگزار گردید (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۰). از شورای سوم تا این انجمن، بیست و یک سال فاصله بود (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶ و ۱۳۷) نیز گفته شده پس از تدوس کوچک، مرقیان (مارکیانوس) به مدت شش سال بر صندلی پادشاهی تکیه زد (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۶۶) و در زمان وی اجتماع چهارم برگزار گردید (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۰).

ب. شرکت کنندگان

در شورای چهارم، ششصد و سی اسقف (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۰؛ مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶ و ۱۳۷؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۳۱۷) یا ششصد و شصت اسقف (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۳۱۰ و ۳۱۷) شرکت کردند.

ج. موضوع و مصوبات

شورای چهارم بر ضد عقاید طرسیوس (بطریق یعقوبیان) برگزار شد؛ لذا منجر به برکناری وی گردید (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۰). هم‌چنین گفته شده این شورا علیه تسقرس (دیسقرس) اسقف قسطنطنیه برگزار گردید و فرقه یعقوبیه با مسیحیان دیگر مخالفت کرد (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۶۷ و ۶۸). مسعودی در همین زمینه معتقد است یکی از علل برگزاری شورای چهارم، طرد بسفره یعقوبی بطریق اسکندریه بود لذا در شورای چهارم وی طرد شد (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۳۱۷). مسعودی در جای دیگری بیان می‌دارد شورای چهارم بر ضد دیسقرس بطریق قسطنطنیه و اریسیوس تشکیل شد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶ و ۱۳۷).

۳-۵. شورای پنجم

شورای پنجم به دلیل اختلافات گسترده تشکیل شد. این شورا به تکفیر و لعن ختم گردید.

الف. زمان و مکان

شورای پنجم، در شهر قسطنطنیه (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۳۱۰؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۷۱) و در زمان انطاسیوس (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/ ۱۹۰ و ۱۹۱) یا یوسطانوس که بیست و نه سال حکمرانی کرد (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۱۳۸ و ۱۳۹) یا یوسطانوس (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹) برگزار گردید. فاصله زمانی شورای چهارم تا این شورا، یکصد و سی و شش سال بود (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹).

ب. شرکت کنندگان

در این شورا، یکصد و چهل و شش نفر شرکت کردند (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰) یا صاحبان چهار کرسی بطبریکی با یکصد و شصت و چهار اسقفشان شرکت کردند، البته بطبریک ایلیا شرکت نکرد ولی یارانش حاضر شدند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹).

ج. موضوع و مصوبات

در شورای پنجم، معتقدان به این که جسد مسیح، شبهی بی حقیقت است، لعنت شدند و از آن‌ها بیزای شد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۹۰ و ۱۹۱) در این شورا، اریجانس (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹) یا ادیحای معتقد به تناسخ^۱، هم‌چنین اسقف شهر منبج (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴ / ۷۱)، اسقف رها (اییا)، اسقف مصیصه (تدوس) و اسقف انقره (توزروطس) تکفیر شدند (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹).

۳-۶. شورای ششم

شورای ششم، آخرین انجن بود^۲ (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴) که به لعن و تکفیر منتهی شد.

الف. زمان و مکان

شورای ششم در زمان طبریوس (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۹۱) یا در زمان قسطنطین پسر قسطنطین برادر هرقل (در عصر عثمان بن عفوان) و به قولی پسر هرقل که نه سال و شش ماه پادشاهی کرد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/ ۷۸ و ۷۹) و در مدائن (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱ / ۳۱۰) یا قسطنطنیه از ولایت بوزنطیا (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴) برگزار شد. از شورای پنجم تا این شورا، شصت و هشت سال و چهار ماه و بقولی کم‌تر فاصله بود (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴).

ب. شرکت کنندگان

در شورای ششم، دویست و هشتاد و نه نفر (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱ / ۳۱۰) و یا کم‌تر از آن (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴) شرکت کردند. بطریق رم برای شورای ششم مطلبی نوشت ولی در آن حاضر نشد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱ / ۱۹۱).

۱. وی معتقد بود: ارواح برخی از مردم پس از دوری از بدن‌ها، در اجساد حیوانات می‌روند و خداوند آنان را به خاطر کارهایی که در زندگی کرده‌اند چنین کیفر می‌دهد!! (ابن اثیر، الکامل، مترجم: ابوالقاسم حالت و عباس خلیلی، ج ۴، ص ۷۱).

۲. البته برخی تحقیقات، شورای دیگری به نام شورای هفتم در سال ۷۸۷ میلادی در نیقیه را ذکر کردند. رک: علیجانی، زن در آیین مسیحیت، ص ۷۴.

ج . موضوع و مصوّبات

در شورای ششم، نظر بطریق رم پذیرفته شد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۹۱)؛ هم‌چنین لعن قورس اسکندرانی در این شورا انجام شد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴ / ۷۸ و ۷۹)، فرقه ملکائی این شوراهاى شش‌گانه را در دعای روزانه خود یاد می‌کرد (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۴۴).

۴ . تحلیل وضعیت دینی اروپای مقارن ظهور اسلام

از عناصر بنیادین و محوری در هر دین و مذهب چه الهی و چه غیر الهی، وجود چارچوب معرفتی معین و مشخص در قالب آداب و رسوم و وحدت در نظام معرفتی آن ارزیابی می‌شود. لذا اولین اقدام امپراطوری رم شرقی در به رسمیت بخشیدن مسیحیت تحریف شده عبارت بود از: وضع شرایع مسیحیت (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰)، ارائه برداشت واحد از مسیحیت با نام پیشوا (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰؛ ابن خلدون، ۱۳۷۵: ج ۱/۴۴۷) و برپایی آن (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰)، اتحاد علیه مخالفین آن (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۰) و محکومیت (حتی، ۱۳۹۴: ۱۷۶) و تکفیرشان (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۰؛ ناردو، ۱۳۸۵: ۹۱).

در شورای دوم، برخورد شدیدتری با مخالفین برداشتِ مقبول در شورای اول، صورت گرفت که منجر به لعن (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۳) و آتش زدن مخالفین (مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۵) گردید.

در شورای سوم، اسقفان درباری، مسیر ترویج رویکرد خود از مسیحیت تحریف شده را استمرار دادند و با مخالفین خود با شدت برخورد و آن‌ها را لعن (ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۴ و ۶۵؛ مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۶؛ فشاهی، ۱۳۸۵: ۷۴؛ مجهول، بی‌تا: ۱۳۵) و تبعید (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۴ و ۱۳۵؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۶۵ و ۶۴؛ مجهول، بی‌تا: ۱۳۵) نمودند.

شورای چهارم مبتنی بر راهبرد طرد مخالفین تشکیل شد (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۹۰؛ مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۶ و ۱۳۷؛ مسعودی، ۱۳۹۰: ج ۱/۳۱۷). در همین راستا شورای پنجم نیز به لعن (یعقوبی، ۱۳۸۷: ج ۱/۱۹۰ و ۱۹۱) و تکفیر (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۸ و ۱۳۹) اسقفان و مسیحیانی گذشت که مخالف آن‌ها بودند.

در نهایت شورای ششم با رویکرد طرد و لعن مخالفین، مسیر شوراهاى قبلی را طی نمود (مسعودی، ۱۳۸۹: ۱۳۰؛ ابن اثیر، ۱۳۷۱: ج ۴/۷۸ و ۷۹).

نگرش مسیحیت تحریف شده که ارتزاق مادی، معنوی و معرفتی خود را از امپراطوری ظالم در اروپا اخذ می‌کرد، با مدیریت امپراطوری و تکیه بر قدرت نظامی و سیاسی امپراطوری، در اروپای مقارن ظهور اسلام گسترش یافت و مخالفین آن، لعن، تکفیر و به قتل می‌رسیدند. لذا دیکتاتوری

مذهبی مسیحیان درباری، در ارائه‌ی برداشت خود از مسیحیت تحریف شده، از پایه‌های اصلی شکل‌گیری نظام معرفتی مسیحیت امروزی ارزیابی می‌شود.

۵. نتیجه‌گیری

منظومه معرفتی دین مسیحیت در دوران معاصر، حاصل چندین مرحله از اقدامات پادشاهی و بزرگان مسیحی در اروپای مقارن ظهور اسلام و پس از آن است. در مرحله نخست، جریان تحریف در اروپا با مدیریت پادشاهی، اقدام به تغییر نصوص مسیحیت و برداشت‌های ناصحیح از مسیحیت نمود. در مراحل بعدی، پادشاهی و بزرگان مسیحی به نظام‌سازی معرفتی و ساختاری مسیحیت اقدام نمودند و با زور شمشیر، به ترویج‌سازی منظومه معرفتی مسیحیت تحریف شده - که در سنهدوس‌ها تئوریزه شده بود- پرداختند. لذا امپراطوری به‌همراه کلیسا نقش مهم و حیاتی در تحریف مسیحیت و نیز ترویج مسیحیت تحریف‌شده و ساکت نمودن مخالفین داشتند. با ظهور اسلام، انحراف‌های وارد شده به مسیحیت، نمود بیش‌تری یافت و اسلام ناب جایگاه ویژه خود را در هدایت و راهبری بشر، بیش‌تر نمودار ساخت.

منابع

قران کریم

کتاب مقدس

ابن اثیر، عزالدین (۱۳۸۵ ق.). *الکامل فی التاریخ*. بیروت: دار صادر.

ابن اثیر، عزالدین (۱۳۷۱). *الکامل*. ترجمه ابوالقاسم حالت و عباس خلیلی، تهران: مطبوعاتی علمی.

ابن خلدون، عبد الرحمن (۱۳۶۳). *تاریخ ابن خلدون*. ترجمه عبدالمحمد آیتی، تهران: موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.

ابن خلدون، عبدالرحمن (۱۳۷۵). *مقدمه ابن خلدون*. ترجمه محمد پروین گنابادی، تهران: علمی و فرهنگی.

بیگدلی، علی (۱۳۸۴). *تاریخ اروپا در قرون وسطی*. تهران: پیام نور.

حتی، فیلیپ خوری (۱۳۹۴). *شرق نزدیک در تاریخ؛ یک سرگذشت پنج هزار ساله*. ترجمه قمر آریان (زرین کوب)، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

دیاکوف، و. (۱۳۵۳). *تاریخ جهان باستان*. ترجمه صادق انصاری، علی الله همدانی و محمد باقر مؤمنی، تهران: نشر اندیشه.

علیجانی، رضا (۱۳۸۹). *زن در آیین مسیحیت (زن در متون مقدس)*. تهران: روشنگران و مطالعات زنان.

فشاهی، محمد رضا (۱۳۸۵). *مقدمه‌ای بر سیر تفکر در قرون وسطی*. تهران: گوتنبرگ.

کاسمینسکی (۱۳۵۰). *تاریخ قرون وسطی*. ترجمه صادق انصاری و محمد باقر مؤمنی، تهران: اندیشه.

گامبریج، ارنست هانس (۱۳۸۹). *تاریخ جهان*. ترجمه علی رامین، تهران: نشر نی.

لنگلی، اندرو (۱۳۹۲). *اروپا در قرون وسطی*. ترجمه معصومه زارع، تهران: سبزان، دوم.

لوگوف، ژاک (۱۳۸۷). *اروپا مولود قرون وسطی: بررسی تاریخی فرآیند تکوین و تکامل اروپا در قرون وسطی (سده‌های ۴ تا ۱۶ میلادی)*. ترجمه بهاء الدین بازرگانی گیلانی، تهران: کویر.

مجهول (نگارش در ۵۲۰هـ.ق. (بی‌تا). *مجموع التواریخ و القصص*. تحقیق ملک الشعراء بهار، تهران: کلاله خاور.

محمد پناه، بهنام (۱۳۸۸). *اسرار تمدن رم باستان*. تهران: سبزان.

مسعودی، ابی الحسن علی بن الحسین بن علی (۱۳۵۷ ق.). *التنبيه و الاشراف*. عنی بتصحیح و مراجعتہ

عبد الله اسماعیل الصاوی، بغداد: یطلب من المکتبه العصریه فی بغداد، دارالصاوی.

مسعودی، ابوالحسن علی بن حسین (۱۳۸۹). *التنبيه و الاشراف*. ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.

مسعودی، ابوالحسن علی بن حسین (۱۳۹۰). *مروج الذهب و معادن الجواهر فی تحف الاشراف من الملوک و اهل الدیارات*. ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران: علمی و فرهنگی.

مسعودی، ابی الحسن علی بن الحسین بن علی (۱۴۰۹ ق.). *مروج الذهب و معادن الجواهر*. تحقیق: اسعد داغر، قم: دارالهجره.

ناردو، دان (۱۳۸۵). *پیدایش مسیحیت*. ترجمه مهدی حقیقت خواه، تهران: ققنوس.

هارمن، کریس (۱۳۹۵). *تاریخ جهان*. ترجمه پرویز بابایی و جمشید نوایی، تهران: نگاه.

یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب (بی‌تا). *تاریخ یعقوبی*. ج (۱ دو جلدی)، بیروت: دار الصادر.

یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب (۱۳۸۷). *تاریخ یعقوبی*. ترجمه محمد ابراهیم آیتی، تهران: علمی و فرهنگی.

Research Article

Rereading and Historical Analysis of the Religious situation in Europe parallel to the rise of Islam with an emphasis on Sanhudes

Ali Naghi Zabihzadeh¹, Seyyed Hamed Niazi²

Date of received: 2022/03/25

Date of Accept: 2022/06/05

Abstract

Eradication of ignorance on a global scale and the continuation of this movement are considered to be one of the epistemic strategies of the mission of the Prophet of Islam. Therefore, the Holy Qur'an, emphasizing the Arabian Peninsula, refers to the Jahili culture parallel to the rise of Islam. Jahili life was visible in different parts of the world parallel to the rise of Islam and was present in different bio-social fields. Like the parallel Europe of the rise of Islam, which was immersed in the symbols and manifestations of ignorance in various dimensions, including the religious dimension. The preservation frequency of the distorted Christian epistemological system and its expansion in Europe before and parallel to the rise of Islam was the result of wide epistemic and structural differences that led to the formation of religious councils. Therefore, based on the historical texts of the beginning of Islam, six councils or councils were formed until the time of the third caliph with the aim of creating a single knowledge system for Christianity, which often ended in excommunication. The result of the thinking logic of the upcoming research with the tools of conceptual-historical analysis is the basis for the reading of the mentioned councils in the temporal and spatial fields, approvals and participants and historical data analysis. The epistemological output of the present research guides the explanation of the areas of distortion based on the European monarchy system and the role of European kings in the distorted Christianity.

Keywords: Europe, Parallel to the rise of Islam, Religious Dimension, Sanhudes.

Citation (APA 6th ed. / APSA)

Zabihzadeh, Ali Naghi; Niazi, Seyyed Hamed (2022). "Rereading and Historical Analysis of the Religious situation in Europe parallel to the rise of Islam with an emphasis on Sanhudes". *Quarterly Journal of Research in History, Politics and Media*. Vol. 5, Num. 2, S.No. 18, pp. 43- 60.

¹. Assistant Professor, Department of Islamic History and Civilization, Islamic Azad University, Qom branch. Qom, Iran. Email: zabihzade@gmail.com

². A graduate of Qom seminary and a doctoral student of Islamic Studies (author). Qom, Iran. Email: seiyed_ha@yahoo.com

References

The Holy Quran

Holy book

Alijani, Reza (1389). *Woman in Christianity (Woman in Scriptures)*. Tehran: *Illuminators and Women's Studies*. (in Persian)

Bigdeli, Ali (2004). *History of Europe in the Middle Ages*. Tehran: *Payam Noor*. (in Persian)

Diakov, and (1353). *History of the ancient world*. Translated by *Sadegh Ansari, Aliullah Hamdani and Mohammad Bagher Momeni*, Tehran: *Andisheh Publishing House*.

Even, Philip Khoury (2014). *Near East in history; A history of five thousand years*. Translated by *Qamar Arian (Zarin Koob)*, Tehran: *Scientific and Cultural Publishing Company*. (in Persian)

Fashahi, Mohammad Reza (1385). *An introduction to the course of thought in the Middle Ages*. Tehran: *Gutenberg*. (in Persian)

Gumbridge, Ernst Hans (2009). *world history*. Translated by *Ali Ramin*, Tehran: *Ney Publishing*.

Harman, Chris (2015). *world history*. Translated by *Parviz Babaei and Jamshid Navaei*, Tehran: *Negah*.

Ibn Athir, Izz al-Din (1371). *Al Kamal* Translated by *Abolqasem Halat and Abbas Khalili*, Tehran: *Scientific Press*. (in Persian)

Ibn Athir, Izz al-Din (1385 AD). *Complete in history*. Beirut: *Dar Sadir*,

Ibn Khaldoun, Abd al-Rahman (1363). *History of Ibn Khaldun*. Translated by *Abdul Mohammad Aiti*, Tehran, *Institute of Cultural Studies and Research*. (in Persian)

Ibn Khaldoun, Abd al-Rahman (1375). *Introduction by Ibn Khaldun*. Translated by *Mohammad Parvin Gonabadi*, Tehran: *Scientific and Cultural*. (in Persian)

Kasminski (1350). *Medieval history*. Translated by *Sadegh Ansari and Mohammad Bagher Momeni*, Tehran: *Andishe*.

Langley, Andrew (2012). *Europe in the Middle Ages*. Translated by *Masoumeh Zare*, Tehran: *Sabzan*, II.

Lugoff, Jacques (2007). *Europe born in the Middle Ages: a historical study of the formation and evolution of Europe in the Middle Ages (4th to 16th centuries AD)*. Translated by *Bahauddin Gilani Trading*, Tehran: *Kavir*.

Masoudi, Abi al-Hassan Ali bin Al-Hussein bin Ali (1357 AH). *Al-Tanbiyyah and Al-Ashraf*. Ani edited and revised by *Abdullah Ismail al-Sawi*, Baghdad: *Yatlab man al-Maktabeh al-Asriya in Baghdad*, *Dar al-Sawi*. (in Persian)

Masoudi, Abi al-Hassan Ali bin Al-Hussein bin Ali (1409 A.H.). *Moruj al-Dhahab and Al-Jawhar mines*. Research: *Asad Dagher*, Qom: *Daral-Hijrah*. (in Persian)

Masoudi, Abulhasan Ali bin Hossein (1389). *Al-Tanbiyyah and Al-Ashraf*. Translated by *Abolqasem Payandeh*, Tehran: *Scientific and Cultural Publishing Company*. (in Persian)

- Masoudi, Abulhasan Ali bin Hossein (2010). *Promoter of gold and gold mines in Tohf al-Ashraf Man Al-Muluk and Ahl al-Diyarat*. Translated by Abolghasem Payandeh, Tehran: Scientific and Cultural. (in Persian)
- Mohammad Panah, Behnam (1388). *The secrets of ancient Roman civilization*. Tehran: Sabzan. (in Persian)
- Nardo, Don (2015). *The origin of Christianity*. Translated by Mehdi Haqiratkhah, Tehran: Qaqnos.
- Unknown (written in 520 AH) (Bita). *Al-Tawarikh and Al-Qasas*. Malek Shaarai Bahar's research, Tehran: Kalaleh Khavar.
- Yaqoubi, Ahmed bin Abi Yaqoob (1387). *Jacobean history*. Translated by Mohammad Ebrahim Aiti, Tehran: Scientific and Cultural. (in Persian)
- Yaqoubi, Ahmed bin Abi Yaqoob (Bita). *Yaqoubi history*. Volume 1 (two volumes), Beirut: Dar al-Esq. (in Persian)

شیراز، گاه‌نگار علم‌الاسان و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی